

WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUWING

Elke leerling gezien.

Evidence-informed leerlingenbegeleiding:
wetenschappelijke basis voor de instrumenten

www.elkeleerlinggezien.be · www.elkeleerlinggezien.nl

Versie juli 2026

Eerste conclusie

De handleiding van **Elke leerling gezien** beschrijft de tool terecht als een set van **screening- en gesprekstools**, niet als diagnostisch instrument. Ze bevat tien instrumenten: Sociogram, Welbevindenmeter, Axenroos, Doelen kiezen en bespreken, Tolerantievenster, Dit ben ik, Attitudegesprek, Samen Pesten Aanpakken, Jakhals & Giraf Lab en HerstelKompas.

De algemene aanpak is cyclisch: instrumenten combineren, herhalen doorheen het schooljaar, vertrouwelijk werken, resultaten met de leerling bespreken en bij ernstige signalen doorverwijzen naar CLB, zorgcoördinator of externe hulp.

"Elke leerling gezien is een evidence-informed toolbox voor socio-emotionele leerlingenbegeleiding. De instrumenten zijn gebaseerd op internationaal onderbouwde principes uit SEL, sociometrie, welbevindenmonitoring, zelfregulatie, doelgericht coachen, antipestonderzoek, geweldloze communicatie en herstelgericht werken. De app is bedoeld als screening- en gespreksinstrument, niet als diagnostisch instrument."

1. BEGELEIDINGSCYCLUS

Evidentie voor de volledige app en begeleidingscyclus

De hele app sluit sterk aan bij internationaal onderzoek naar **school-based social and emotional learning (SEL)**. Grote meta-analyses tonen dat goed uitgevoerde SEL-programma's positieve effecten hebben op sociaal-emotionele vaardigheden, houding, gedrag, psychisch welbevinden en schoolprestaties. Durlak e.a. analyseerden 213 universele schoolprogramma's met 270.034 leerlingen; Taylor e.a. vonden in een follow-upmeta-analyse dat effecten ook later nog zichtbaar kunnen blijven.

De app sluit ook aan bij een **getrapte zorglogica**: breed signaleren, gericht verdiepen, opvolgen en opschalen wanneer nodig — vergelijkbaar met internationale MTSS-modellen.

Beoordeling: Sterk evidence-informed. De onderliggende cyclus is goed verdedigbaar vanuit onderzoek.

Kernbronnen

- Durlak, J. A., & DuPre, E. P. (2008). Implementation matters. *American Journal of Community Psychology*, 41, 327–350.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning. *Child Development*, 82(1), 405–432.

- Greenberg, M. T., Domitrovich, C. E., Weissberg, R. P., & Durlak, J. A. (2017). Social and emotional learning as a public health approach. *The Future of Children*, 27(1), 13–32.
- Taylor, R. D., Oberle, E., Durlak, J. A., & Weissberg, R. P. (2017). Promoting positive youth development. *Child Development*, 88(4), 1156–1171.

2. SOCIOGRAM

Sociogram

Sociometrie is een klassieke onderzoeksmethode om peerstatus, isolatie, afwijzing, populariteit en groepsstructuren in kaart te brengen. De evidentie is sterk voor **signalering en analyse**. Leerlingen die afgewezen of geïsoleerd worden, hebben een verhoogd risico op sociale, emotionele, gedragsmatige en schoolse problemen.

Beoordeling: Sterke evidentie als screenings- en analysetool; interventiewaarde hangt af van de opvolging.

Kernbronnen

- Coie, J. D., Dodge, K. A., & Coppotelli, H. (1982). Dimensions and types of social status. *Developmental Psychology*, 18(4), 557–570.
- Newcomb, A. F., Bukowski, W. M., & Pattee, L. (1993). Children's peer relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 113(1), 99–128.
- Ollendick, T. H., Weist, M. D., Borden, M. C., & Greene, R. W. (1992). Sociometric status and academic, behavioral, and psychological adjustment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(1), 80–87.

3. WELBEVINDENMETER

Welbevindenmeter

Internationaal is er veel evidentie dat psychisch welbevinden, schoolbinding, relaties en engagement samenhangen met leren, aanwezigheid en schools functioneren. Meetinstrumenten zoals de Social Emotional Health Survey tonen dat universele bevragingen van sociaal-emotionele sterktes bruikbaar zijn in schoolcontexten. Herhaalde metingen worden aangeraden om evolutie te zien — een sterke keuze.

Beoordeling: Sterke evidentie voor systematisch welbevinden screenen en opvolgen; de concrete 1-10-schaal moet lokaal gevalideerd worden.

Kernbronnen

- Furlong, M. J., Dowdy, E., Nylund-Gibson, K., Wagle, R., Carter, D., & Hinton, T. (2021). Enhancement and standardization of a universal social-emotional health measure. *Journal of Well-Being Assessment*, 4, 245–267.
- Roorda, D. L., Koomen, H. M. Y., Spilt, J. L., & Oort, F. J. (2011). The influence of affective teacher-student relationships on students' school engagement and achievement. *Review of Educational Research*, 81, 493–529.

4. AXENROOS

Axenroos

De wetenschappelijke basis ligt in het **interpersoonlijk circumplexmodel**: interpersoonlijk gedrag op dimensies zoals dominantie/agency en verbondenheid/communion. Het model is internationaal stevig ingeburgerd in persoonlijkheids- en relatieonderzoek.

Beoordeling: Goede indirecte evidentie voor het circumplexmodel; beperkte directe evidentie voor de specifieke dierenversie. Sterk als reflectie- en gesprekstaal.

Kernbronnen

- Horowitz, L. M., Wilson, K. R., Turan, B., Zolotsev, P., Constantino, M. J., & Henderson, L. (2006). How interpersonal motives clarify the meaning of interpersonal behavior. *Personality and Social Psychology Review*, 10(1), 67–86.
- Wiggins, J. S. (1991). Agency and communion as conceptual coordinates. In W. Grove & D. Cicchetti (Eds.), *Thinking clearly about psychology* (Vol. 2, pp. 89–113). University of Minnesota Press.

5. DOELEN KIEZEN EN BESPREKEN

Doelen kiezen en bespreken

Het instrument sluit sterk aan bij onderzoek naar **doelgericht werken, zelfregulatie en autonomieondersteuning**. Locke en Latham tonen dat duidelijke, uitdagende en aanvaarde doelen gedrag en motivatie sturen. Vanuit de zelfdeterminatietheorie hangt autonomieondersteuning samen met meer behoeftebevrediging en meer autonome motivatie.

Beoordeling: Sterke evidentie voor doelgericht coachen, leerlingkeuze en zelfregulatie. Een van de meest solide instrumenten.

Kernbronnen

- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2002). Building a practically useful theory of goal setting and task motivation. *American Psychologist*, 57(9), 705–717.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory*. Guilford Press.
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64–70.

6. TOLERANTIEVENSTER

Tolerantievenster

De onderliggende principes zijn sterk: stressregulatie, emotieherkenning, psycho-educatie, veiligheid en trauma-sensitief werken. Blair en Raver beschrijven zelfregulatie als een kernfactor in school readiness. Maynard e.a. beoordeelden trauma-informed schoolaanpakken systematisch.

Beoordeling: Goede evidentie voor zelfregulatie en trauma-sensitief werken; beperkte directe evidentie voor het tolerantievenster als schooltool.

Kernbronnen

- Blair, C., & Raver, C. C. (2015). School readiness and self-regulation. *Annual Review of Psychology*, 66, 711–731.
- Maynard, B. R., Farina, A., Dell, N. A., & Kelly, M. S. (2019). Effects of trauma-informed approaches in schools. *Campbell Systematic Reviews*, 15(1-2), e1018.

7. DIT BEN IK

Dit ben ik

Onderzoek naar **possible selves** toont dat jongeren die een concreter beeld ontwikkelen van wie ze willen worden, meer schoolbetrokkenheid en doelgericht gedrag kunnen tonen. School belonging is sterk verbonden met motivatie, sociaal-emotionele uitkomsten en prestaties.

Beoordeling: Goede indirecte evidentie. Sterk als relationele start, intake of reflectietool, gevolgd door gesprek.

Kernbronnen

- Korpershoek, H., Canrinus, E. T., Fokkens-Bruinsma, M., & de Boer, H. (2020). School belonging and students' motivational, social-emotional outcomes. *Research Papers in Education*, 35(6), 641–680.
- Oyserman, D., Bybee, D., & Terry, K. (2006). Possible selves and academic outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(1), 188–204.
- Quinlan, D., Swain, N., & Vella-Brodrick, D. A. (2012). Character strengths interventions. *Journal of Happiness Studies*, 13, 1145–1163.

8. ATTITUDEGESPREK

Attitudegesprek

Het instrument combineert **zelfevaluatie, formatieve feedback, rubrics en groeigericht denken**. Zelfevaluatie werkt het best wanneer leerlingen duidelijke criteria krijgen en de zelfinschatting gebruikt wordt om leren te sturen. Yeager e.a. toonden dat groeimindsetinterventies prestaties kunnen verbeteren; Sisk e.a. nuanceren: effecten zijn gemiddeld klein en context-afhankelijk.

Beoordeling: Sterke evidentie voor formatieve feedback, zelfevaluatie en rubrics. Sterk als coachend — niet beoordelend — instrument.

Kernbronnen

- Andrade, H. L. (2019). A critical review of research on student self-assessment. *Frontiers in Education*, 4, Article 87.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112.
- Panadero, E., & Jonsson, A. (2013). The use of scoring rubrics for formative assessment. *Educational Research Review*, 9, 129–144.
- Yeager, D. S., e.a. (2019). A national experiment reveals where a growth mindset improves achievement. *Nature*, 573, 364–369.

Samen Pesten Aanpakken

Pesten wordt in de app terecht als **groepsverschijnsel** behandeld via participant roles. Salmivalli e.a. toonden de groepsdynamische aard van pesten aan. Meta-analyses tonen dat school-based antipestprogramma's pesten en slachtofferschap gemiddeld verminderen, al zijn effecten afhankelijk van uitvoering.

Beoordeling: Sterke evidentie voor systematisch, groepsgericht en opgevolgd antipestbeleid.

Kernbronnen

- Gaffney, H., Ttofi, M. M., & Farrington, D. P. (2021). Effectiveness of school-based programs to reduce bullying. *Campbell Systematic Reviews*, 17(2), e1143.
- Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (1996). Bullying as a group process. *Aggressive Behavior*, 22(1), 1–15.
- Kärnä, A., e.a. (2011). A large-scale evaluation of the KiVa antibullying program. *Child Development*, 82(1), 311–330.

10. JAKHALS & GIRAF LAB

Jakhals & Giraf Lab (NVC)

Gebaseerd op Geweldloze Communicatie (NVC): waarneming, gevoel, behoefte en verzoek. Sung & Kweon vonden in een quasi-experimentele studie effecten van NVC-training op empathisch vermogen en communicatiecompetentie. Teding van Berkhout & Malouff tonen via meta-analyse positieve effecten van empathietraining op empathie.

Beoordeling: Beperkte directe evidentie voor NVC als schoolinstrument; goede indirecte evidentie via empathietraining.

Kernbronnen

- Rosenberg, M. B. (2015). *Nonviolent communication: A language of life* (3rd ed.). PuddleDancer Press.
- Sung, J., & Kweon, Y. (2022). Effects of a nonviolent communication-based empathy education program. *Nursing Reports*, 12(4), 824–835.
- Teding van Berkhout, E., & Malouff, J. M. (2016). The efficacy of empathy training: A meta-analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 63(1), 32–41.

HerstelKompas

De evidentie voor **restorative practices** in scholen is veelbelovend maar gemengd. De RAND-evaluatie in Pittsburgh vond effecten op schoolklimaat en schorsingen. Fronius e.a. en Lodi e.a. tonen dat herstelgericht werken relaties en klimaat positief kan beïnvloeden, maar dat implementatiekwaliteit cruciaal is.

Beoordeling: Veelbelovende evidentie voor herstelgericht werken; sterk wanneer begeleiders goed getraind zijn.

Kernbronnen

- Augustine, C. H., e.a. (2018). *Can restorative practices improve school climate?* RAND Corporation.
- Fronius, T., e.a. (2019). *Restorative justice in U.S. schools: An updated research review*. WestEd.
- Lodi, E., e.a. (2021). Use of restorative justice at school: A systematic literature review. *IJERPH*, 19(1), 96.

Ingebouwde begeleiding en eigen leerproces

Implementatiekwaliteit bepaalt of een instrument beklijft of na het eerste schooljaar in de la verdwijnt. Als gebruiker — leerkracht, leerlingenbegeleider of zorgcoach — kan je via een juist leerproces en voldoende samenwerking in het team steeds beter worden in het inzetten van de instrumenten.

Zet plan, do, check in als leerproces (PDCA · Deming)

Elk instrumentgebruik is een professioneel leermoment — geen afvinklijst. De PDCA-cirkel biedt een helder kader: wie bewust voorbereidt, inzet, reflecteert en bijstuurt, bouwt instrumentkennis op door gebruik — niet door een opleiding van buitenaf.

P — Plan	Vorbereiding: checklist, doel verhelderen, context verkennen
D — Do	Instrument inzetten met de leerling
C — Check	Kort reflecteren — wat werkte? Wat viel op?
A — Act	Bijsturen voor de volgende inzet

- Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. MIT Press.
- Durlak, J. A., & DuPre, E. P. (2008). Implementation matters. *American Journal of Community Psychology*, 41, 327–350.

Zelfstudie en samen leren (Joyce & Showers · Desimone, 2009)

Desimone (2009) onderzocht wat professionalisering — in welke vorm dan ook — effectief maakt. Haar conclusie: niet de vorm telt, maar of die aan vijf kenmerken voldoet. Zelfstudie en teamoverleg kunnen dus effectief zijn, maar alleen als die vijf kenmerken aanwezig zijn:

- 1. Inhoudelijke focus:** Niet "hoe klik ik door de tool" maar "waarom werkt dit model, en waar zijn de grenzen"
- 2. Actief leren:** Zelf een sessie doorlopen als oefening, niet enkel toekijken
- 3. Samenhang:** Aansluiten bij wat je al weet over je leerlingen en bij het zorgbeleid van de school
- 4. Voldoende duur:** Verspreid over meerdere momenten, niet één losstaand initiatief
- 5. Collectieve deelname:** Een heel team samen — dat schept een gedeelde taal en maakt onderlinge coaching mogelijk

- Joyce, B., & Showers, B. (2002). *Student achievement through staff development* (3rd ed.). ASCD.
- Desimone, L. M. (2009). Improving impact studies of teachers' professional development. *Educational Researcher*, 38(3), 181–199.

De checklist als activator (Haynes e.a., 2009 · Ancker e.a., 2017)

Haynes e.a. onderzochten wat er gebeurt als professionals vlak vóór een complexe handeling een korte checklist doorlopen. Het resultaat was opvallend: niet doordat ze iets nieuws leerden, maar doordat de checklist bestaande kennis activeerde op het moment dat die kennis er toe doet. Dat principe — een gerichte vragenlijst net vóór de inzet — is de directe inspiratie voor de voorbereidingschecklists in deze app.

Hoe dat werkt in deze app: Elke instrument-pagina opent met een voorbereidingschecklist: korte vragen over doel, context en aanpak. Zo activeer je als begeleider je eigen kennis voor je het gesprek ingaat — niet als extra opleiding, maar als micro-moment van focus precies wanneer het nuttig is.

Waarom de checklist maar één keer verschijnt per instrument: Onderzoek naar herhaalde meldingen (Ancker e.a.) toont dat professionals waarschuwingen systematisch wegklikken als ze te vaak verschijnen. Daarom verschijnt de checklist enkel bij de eerste activering per begeleider per instrument.

• Haynes, A. B., e.a. (2009). A surgical safety checklist to reduce morbidity and mortality in a global population. *NEJM*, 360(5), 491–499.

• Ancker, J. S., e.a. (2017). Effects of workload, work complexity, and repeated alerts on alert fatigue. *BMC Medical Informatics and Decision Making*, 17(1), 36.

Samenvattende evidentietabel

Legende

Sterk	Directe evidentie — meta-analyses of RCT's ondersteunen het instrument zelf
Goed	Indirecte evidentie — de onderliggende theorieën en constructen zijn onderbouwd
Matig direct	Beperkte directe evidentie — sterk als gespreks- of reflectiemodel, niet als meetinstrument
Veelbelovend	Theoretisch onderbouwd — weinig empirisch schoolonderzoek beschikbaar

Instrument	Wetenschappelijke sterkte	Beste positionering
Begeleidingscyclus (volledige app)	Sterk evidence-informed	Preventie, screening, opvolging
Sociogram	Sterk voor signalering	Groepsdynamiek, isolatie, steunfiguren
Welbevindenmeter	Sterk als thermometer	Breed screenen en gesprek starten
Axenroos	Matig tot goed indirect	Reflectie over interactiepatronen
Doelen kiezen en bespreken	Sterk	Coaching, eigenaarschap, zelfregulatie
Tolerantievenster	Matig direct, goed indirect	Stress, emotieregulatie, psycho-educatie
Dit ben ik	Goed indirect	Relatie, identiteit, schoolbinding
Attitudegesprek	Goed tot sterk	Formatieve coaching, feedback, zelfevaluatie

Instrument	Wetenschappelijke sterkte	Beste positionering
Samen Pesten Aanpakken	Sterk voor systematische aanpak	Pestbeleid, actieplan, opvolging
Jakhals & Giraf Lab	Matig direct	Communicatie, empathie, conflictvaardigheden
HerstelKompas	Veelbelovend	Herstelgesprekken na conflict/incident
KlasMaat	Goed	Groepsindeling, samenwerking, veiligheidsblokken

AANBEVELING

Wetenschappelijke versterking

Om **Elke leerling gezien** niet alleen evidence-informed maar ook aantoonbaar evidence-based te maken, wordt een eigen onderzoeks- en verbetercyclus aanbevolen:

- 1. Gebruikersonderzoek:** Vinden leerlingen en begeleiders de instrumenten veilig, duidelijk, nuttig en niet te belastend?
- 2. Betrouwbaarheid:** Meten de vragen binnen elk instrument voldoende samenhangend?
- 3. Validiteit:** Hangen scores samen met bestaande gevalideerde instrumenten?
- 4. Voorspellende waarde:** Voorspellen signalen uit de app latere zorgvragen of pestmeldingen?
- 5. Effectonderzoek:** Vergelijk systematische gebruikers met controlegroepen.
- 6. Implementatieonderzoek:** Welke randvoorwaarden zijn nodig: teamafspraken, opleiding, tijd voor opvolging?